

Τα Ιερά Μνημόσυνα: Η Θεολογική - Αγιοπατερική - Λειτουργική Προσέγγισις

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)



Του Αρχιμανδρίτου Βενεδίκτου Λοΐζου

«Δεν νομοθετήθηκαν αυτά (τά Μνημόσυνα) από τούς θείους Ἀποστόλους, τό νά ἐνθυμούμεθα δηλαδή ἐκείνους πού ἔφυγαν ἀπό τήν ζωήν αὐτήν, κατά τήν διάρκεια τῶν Φρικτῶν Μυστηρίων• γνωρίζουν ὅτι ἀπό αὐτό προκύπτει πολύ κέρδος, μεγάλη ὠφέλεια».

Εἰς ὅλας τὰς Θείας Λειτουργίας ἀναφέρονται εὐχαὶ καὶ δεήσεις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου ἀναφέρεται ἡ ἐξῆς διὰ τοὺς κεκοιμημένους εὐχή: «Καὶ τούτων (διὰ τοὺς οὐοίους προσέφερε ὁ ἱερεὺς τὴν Θείαν Λειτουργίαν καὶ προσευχήθηκε) καὶ πάντων τὰς ψυχὰς ἀνάπαυσον, Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐν ταῖς τῶν ἁγίων σου σκηναῖς... Αὐτάς μὲν οὖν, τὰς ψυχὰς ἀνάπαυσον, Κύριε, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἀξίωσον».

Εἰς τὴν ἀρχαιοπρεπεστάτην Θείαν Λειτουργίαν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου μετὰ τὴν ἀνάμνησιν τῶν Ἀποστόλων, Προφητῶν, κ.λπ. ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «Μνήσθητι Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὧν ἐμνήσθημεν καὶ ὧν οὐκ ἐμνήσθημεν Ὁρθοδόξων, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀνάπαυσον... Δὸς γενέσθαι τὴν προσφορὰν ἡμῶν εὐπρόσδεκτον, ἡγιασμένην ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, εἰς ἐξιλασμῶν τῶν ἡμετέρων πλημμελημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἁγνοημάτων καὶ εἰς ἀνάπαυσιν τῶν προκεκοιμημένων ψυχῶν».

Εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν τοῦ Ἀγίου Κλήμεντος, μαθητοῦ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἀναφέρεται: «Ἔτι δεόμεθά σου Κύριε, καὶ ὑπὲρ τῆς ἁγίας σου Ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων... καὶ πάντων, ὧν αὐτὸς ἐπίστασαι τὰ ὀνόματα» (ὁ Διάκονος προτρέπει τὸν λαὸ ὅπως δεηθεῖ μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων «ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων»). Ὡσαύτως εἰς τὰς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἀγίου Βασιλείου καὶ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἰδιαιτέρᾳ διὰ τοὺς κεκοιμημένους ἀναφορὰ γίνεται: «... μνήσθητι πάντων τῶν κεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου, καὶ ἀνάπαυσον αὐτοὺς ὅπου ἐπισκοπεῖ τό φῶς τοῦ προσώπου σου». (Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει, ὧν βούλεται, κεκοιμημένων ὀνόματα).

Τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων εὐχὰς καὶ τὰς δεήσεις καὶ συνεπῶς τὰ μνημόσυνα, τὰ υποστηρίζει ἡ ἀδιαφιλονίκητος Ἀποστολικὴ παράδοσις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παρελάβαμε νὰ εὐχώμεθα εἰς τὴν Προσκομιδὴν τῶν Τιμίων Δώρων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων καὶ νὰ τοποθετοῦμε τὰς μερίδας τῶν ἐνώπιον τοῦ Ἀγίου Ἄρτου, πλησίον εἰς τὰς τῶν ζώντων μερίδας• καὶ κατόπιν μερίδας ζώντων καὶ κεκοιμημένων νὰ τοποθετοῦνται ἐντὸς τοῦ Ἀγίου Ποτηρίου, ὅπου τὸ Πανάγιον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ ἐπισπάσῃ τὸν ἁγιασμόν καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν, ἐνῶ ὁ ἱερεὺς λέγει• «Ἀπόπλυνον Κύριε, τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἐνθάδε μνημονευθέντων δούλων σου τῷ Αἵματί σου τῷ ἁγίῳ• πρεσβεῖαις τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. Ἀμήν».

Εἰδικῶς περὶ τοῦ χρόνου τελέσεως τῶν ἱερῶν Μνημοσύνων, αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ μας ἀναφέρουν ὅτι, πρέπει νὰ τελοῦμε τὰ μετὰ κολλύβων μνημόσυνα τὴν

3ην ημέραν, την 9ην, την 40ην, και ενιαυσίως (εις τον χρόνον). Η αγιοπατερική παράδοσις αναφέρει ότι τα Μνημόσυνα τελούνται την τρίτην ημέραν εις ανάμνησιν της τριημέρου και ενδόξου Αναστάσεως του Κυρίου ημών. Την 9ην ημέραν εις τύπον των Αγγελικών Ασωμάτων Δυνάμεων. Την 40ην ημέραν συμφώνως με τον τύπον τον παλαιόν - Διαθήκης παλαιάς, διότι και οι Ιουδαίοι όταν ο Μωϋσής απέθανεν, επένθησαν αυτόν επί τεσσαρακονθήμερον (40 ημέρας). Τα ενιαύσια - ετήσια μνημόσυνα αναφέρονται από τον Άγιον και Θεολόγον Γρηγόριον εις τον λόγον τον επιτάφιον, προς τον ηγαπημένον αδελφόν του Καισάριον: «Τά μέν αποδεδώκαμεν τά δέ καί δώσομεν τάς δι' ἔτους προσφέροντες τιμάς τε καί μνήμας».

Ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης εις τα τριήμερα και έννατα (εννεάμερα) μνημόσυνα βλέπει συμβολισμόν άλλον: «Τά τρίτα τελοῦνται ὑπέρ τοῦ κεκοιμημένου, διότι ὁ ἄνθρωπος διά τῆς Παναγίας Τριάδος ἔλαβε τό εἶναι καί διότι μεταστάς θέλει ἁλλοιωθῇ καί θέλει φανῇ εἰς τό ἀρχαῖον καλλώπισμα, εἰς τό ὁποῖον ἦτο πρό τῆς παραβάσεως ἢ καί εἰς καλλίτερον ἴσως. Τά ἔννατα διά νά συνταχθῇ τό πνεῦμα του ὡς ἄϋλον, καί τῆς ἰδίας φύσεως μετά τῶν ἀγγέλων... Τά δέ τεσσαρακοστά διά τήν τοῦ Σωτῆρος θείαν Ἀνάληψιν, ἥτις ἔγινε μετά τήν Ἀνάστασιν μετά τόν ἀριθμόν αὐτόν τῶν ἡμερῶν, διά νά ἀναληφθῇ καί αὐτός τότε, ὅταν ἀναστηθῇ... καί διά νά προῦπαντήσῃ τόν Κριτήν..... Τά ένιαύσια πάλιν μνημόσυνα (ἐτήσια), τήν Ἀγίαν Τριάδα καί τόν τῶν ὅλων Θεόν κηρύττουσι καί εἰς δόξαν αὐτῆς τελοῦνται καί αὐτά ὑπέρ τοῦ τετελευτηκότος, καθότι ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος τήν σύστασιν καί εἰς αὐτήν πάλιν λυθείς ἀπό τοῦ σώματος θέλει πορευθῇ... Ἦ πρός δήλωσιν ὅτι εἶναι ἀθάνατος κατά τήν ψυχήν καί ὅτι πάλιν θέλει ἀνανεωθῇ, ὅταν ὁ Πλάστης θελήσῃ νά ἀναστήσῃ τό σῶμά του...».

Εκτός δε τούτων πάντων, η Εκκλησία μας και δύο αγιοπατερικώς καθιερωμένα Ψυχοσάββατα εις τα οποία μνημονεύονται άπαντες οι ευσεβεῖς από αρχής του κόσμου μέχρις εσχάτων. Το Πρώτον Ψυχοσάββατον το ώρισαν οι θεόπνευστοι Άγιοι Πατέρες την Κυριακήν της Απόκρεω - της Κρίσεως ανάμνησις. Αυτήν την ημέραν, η Μήτηρ Εκκλησία φιλοστόργως επιτελεί μνημόσυνα διά τα τέκνα της που απέθανον εις γην ξένην, είτε εν θαλάσσαις είτε εν ερήμοις. Δι' αυτούς δεν έχουν τελεσθῆ κανονικά μνημόσυνα και έχουν στερηθῇ την ωφέλειάν των. Οι Θειότατοι Πατέρες εκ φιλανθρωπίας κινούμενοι ώρισαν να τελούνται μνημόσυνα υπέρ ὅλων «των κεκοιμημένων», διά να συμπεριλαμβάνονται και εκείνοι όπου δεν τους έγιναν ειδικά μνημόσυνα.

Και διά ποῖον λόγον εξελέξαντο οι Άγιοι Πατέρες το Σάββατον τούτο; Επειδή θα τοποθετούσαν την επομένην ημέραν την του Κυρίου Δευτέραν Παρουσίαν,

συμφώνως μνημονεύουν και τας ψυχάς, διά να παρακαλέσουν τον φοβερόν Κριτήν να χρησιμοποιήση την συνήθη φιланθρωπίαν και συμπάθειάν Του και να τας κατατάξη εις την ανάπαυσιν και απόλαυσιν που τους υποσχέθηκε.

Το Δεύτερον Ψυχοσάββατον το τελεί η Εκκλησία μας εννέα ημέρας μετά την Ανάληψιν του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, δηλαδή το Σάββατον προ της Πεντηκοστής. Κατά την τέλεσιν του «κοινού» Μνημοσύνου τούτου, η Εκκλησία μας μνημονεύει πάντας τους κοιμηθέντας ευσεβείς από Αδάμ του προπάτορος μέχρι σήμερον.

Προσεύχεται υπέρ αυτών η Μήτηρ Εκκλησία και δέεται του αναληφθέντος εις τους ουρανούς και καθεσθέντος εκ δεξιών του Πατρός, να τους αξιώση κατά την φρικτήν της Κρίσεως ώραν, να δώσουν καλήν απολογίαν εις Αυτόν που θα κρίνη όλην την Γην. Να παρασταθούν εκ δεξιών Του, εις την χαράν με την μερίδα των δικαίων και εις την φωτεινήν τάξιν των αγίων. Να γίνουν της Βασιλείας Του άξιοι κληρονόμοι. Και δεν εύχεται μόνον διά τους Χριστιανούς, διότι κανείς δεν ήτο χριστιανός από Αδάμ μέχρι Χριστού, αλλά δι' όλους τους ανθρώπους. Κατ' αυτόν τον τρόπον και την τάξιν και πράξιν ταύτην, την εκκλησιαστικήν- τελετουργικήν, φανερούται εναργώς η άπειρος αγάπη της Εκκλησίας μας δι' όλον των ανθρώπων το γένος.

Πάγκοινος τυγχάνει η μαρτυρία των Θεοφόρων της Εκκλησίας Πατέρων, αλλά και της ιδίας της Εκκλησίας ότι, μεγάλη είναι η ωφέλεια που προκύπτει από τα ιερά Μνημόσυνα• Αναφέρει ο ιερός Δαμασκηνός ότι: «ὁ Θεός θέλει πολύ νά εὐεργετούμεθα ὅλοι ἀπό ὅλους καί ζῶντες καί μετά θάνατον». Και, όπως δεν γνωρίζομε και δεν μπορούμε όρια να θέσωμε εις του Θεού την αγάπην, εις αυτήν ακριβώς την αγάπην του Παναγάθου Θεού βασιζόμεθα και εις την ωφέλειαν που προέρχεται από τα μνημόσυνα.

Και ο ιερός Χρυσόστομος: «Δεν προσφέρονται ασκόπως οι προσφορές (Θείαι Λειτουργίαι) διά τους απελθόντας, ούτε οι ελεημοσύνες. Όλα αυτά τα έχει προστάξει το Άγιον Πνεύμα, διότι θέλει να ωφελούμεθα ο ένας από τον άλλον. Ωφελείται εκείνος από εσένα και εσύ από εκείνον. Να μην αμφιβάλλης ότι ο νεκρός θα κερδίση κάποια ωφέλεια...». «Και, διότι όπως όταν εορτάζωνται των βασιλέων τα επινίκια, τότε εγκωμιάζονται όσοι βοήθησαν εις τα νικητήρια, και όσοι βρίσκονται στις φυλακές απελευθερώνονται διά την περίστασιν αυτήν. Όταν όμως περάση ο καιρός αυτός, όποιος δεν πήρε χάριν, δεν την παίρνει πλέον. Έτσι και εδώ, κατά την προσφοράν της θυσίας• αυτός είναι ο καιρός διά τα επινίκια...».

Και ο Άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων χαρακτηρίζει «μεγίστην τήν ὄνησιν»,

πολύ μεγάλην την ωφέλειαν που προέρχεται από την υπέρ των κεκοιμημένων «εὐχήν καί ἱκεσίαν» κατά την Θείαν και Αναίμακτον Λατρείαν. Διά τούτο λοιπόν, δεν πρέπει να παραλείπουμε τα ιερά Μνημόσυνα. Ιδιαιτέρως όμως πρέπει να μνημονεύονται τα ονόματα κατά την ώραν της φρικωδεστάτης θυσίας, διότι αυτή μας εδόθη διά τον σκοπόν αυτόν.

Και εφ' όσον η τελευταία του Κριτού απόφασις δεν εβγήκε ακόμη, εφ' όσον του Χριστού το κράτος φθάνει από τα επουράνια και τα επίγεια μέχρι και τα καταχθόνια, εφ' όσον το «πορεύεσθε απ' εμού» δεν ηκούσθη, η καλλίτερη στάσις της Εκκλησίας είναι η στάσις της δεήσεως, της προσευχής υπέρ των κεκοιμημένων αυτής.

**Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού
«Παράκληση», Τεύχος 60**